

oud broek.nl

SEPTEMBER 2021

- **Voor straf: schudpoeier**
- **In juni kwamen de Poepen**
- **Schoolmeester = voorzanger**

Een uitgave van Historische Vereniging Broek in Waterland.

Op de cover:

V.l.n.r staand de onderwijzers Brouwer, Schoemaker en Bleeksma. Zittend de onderwijzeressen Donker en Geertje Tolk.

"Meester" Schoemaker was 38 jaar hoofd der school van 1887 tot 1925. Hij stierf in 1928 op de leeftijd van 68 jaar.

Drieluik rond de familie Groot, dokter Bakker en Jan Lof

We hebben een drieluik gemaakt van verhalen die min of meer bij elkaar horen. Het eerste is een interview met voormalig veehouder Jan Groot, geboren (in 1939), getogen en nog altijd woonachtig in Broek in Waterland.

Dan volgen delen uit vraaggesprekken die schrijver Theo Meder in 1996 en 1998 had met de vader van Jan, Piet Groot. U vindt die interviews in hun geheel in het boek 'Vertelcultuur in Waterland. De volksverhalen uit de collectie Bakker' van Theo Meder.

'Bakker' is dokter Cornelis Bakker, huisarts in Broek in Waterland van 1891 tot 1920. Bakker ontlokte zijn patiënten ruim vijfhonderd volksverhalen, sagen en moppen, die door Theo Meder in zijn 'Vertelcultuur' werden opgenomen. In het derde deel van het drieluik leest u enige van die volksverhalen, aan dokter Bakker verteld door Jan Lof (1856-1939).

Verderop in dit boekje worden de rollen omgedraaid: Geertje en Sytze Boschma interviewden ondergetekende, die anders altijd de teksten schrijft.

Hanneke de Wit

COLOFON

Het bestuur van Historische Vereniging Broek in Waterland:

Naam	Positie	E-mail	Telefoon
Piet van Mourik	Voorzitter	pjvanmourik@sdrgr.nl	06-53357711
Frans Abraham	Secretaris	info@oudbroek.nl	020-4031734 06-50742624
Jaap Wortel	Penningmeester	jaap.wortel01@gmail.com	020-4031216
Jan Hoetmer	Bestuurslid Beschermd Dorpsgezicht	sanjan65@hetnet.nl	020-4031614

Medewerkers: Studio Hans Mulder, Hanneke de Wit, Aagje Bruijn, Sytze Boschma (redactie)
Linda Feltkamp (fotograaf), Speed-O-Print (drukwerk).

Correspondentieadres: Historische Vereniging Broek in Waterland, Keerngouw 30,
1151 BD Broek in Waterland

E-mail: info@oudbroek.nl • <https://www.oudbroek.nl> • Rabobank: NL44RABO 0310 7021 94

Lidmaatschap: Binnen postcode 1151 € 12,50, buiten € 17,50. Aanmelden via de website.

ISSN: 2211-8675

Het Noordsche Bosch, vroeger eigendom van de familie Groot.

Jan Groot:

‘Als de koeien in de wei hadden gegeten wat ze lustten, maakten ze plaats voor de schapen. Die waren minder kieskeurig.’

Van jongs af - vanaf zijn derde, vierde jaar - wist Jan Groot dat hij, net als zijn vader en opa, boer wilde worden. Zijn oudere broer Niek voelde er niet voor en voor zijn zusjes Triny en Lijda werd, zo rond midden vorige eeuw, helemaal niet aan een zelfstandig boerinnenbestaan gedacht. Dus werd Jan Groot, geboren in 1939, boer in het bedrijf van zijn ouders, het Noordsche Bosch aan Leeteinde 5 vlakbij het voetbalveld. De grootvader van Jan had de boerderij in 1895 gekocht.

We spreken Jan Groot in zijn huidige woning aan Molengouw. In een hoek van de woonkamer staat een lijvige maquette, van de oude stolpboerderij, gemaakt door zijn vader Piet. “Kijk, hier aan de voorkant links zie je de staldeur, rechts zat de woonkamer. Binnen stonden, tegen de andere drie wanden, de koeien, 36 in totaal, en in het midden had je de hooiberg.”

“Het hooi werd in een boot aangevoerd en door twee man, één achter en één voor, op stokken aan de achterkant van de boerderij naar binnen gebracht. Ja, vergelijk het maar met de kaasdragers op een kaasmarkt,” zegt Jan. “De hooiberg was twaalf meter hoog, verdeeld in vier verdiepingen. “Was er zo veel hooi opgetast dat je er met de hooivork niet meer bij kon, dan brachten twee mannen het hooi naar de zolder waar een derde man het naar boven op de hooiberg gooide.”

Behalve koeien hield de familie Groot schapen en er was bovendien een paard. “Op de weilanden aan de Noordmeeweg en aan de Van Disweg (waar nu een rij nieuwe huizen staat) liepen eerst de koeien en als die hadden gegeten wat ze lustten, kwamen de schapen;

Meester Smit met jongens en meisjes van de 6e klas. v.l.n.r. Jaap de Gier, Jan Mulder, Jan Hoetmer, Andries Nooij, Wouter Terpstra, Henk Bolks, Piet van Zaanen, Ron Drost, Jan Groot Pzn, Jan Vlietstra, Dick Witteveen, Arie Boonders. Zittend v.l.n.r. Vera Lind Kelk, Eefje van der Boom, Martha de Wit, Alie Visser en Nel Beunder

die waren minder kieskeurig.” Moesten de schapen in het voorjaar onen, jongen werpen, dan kregen ze een plekje in de hooischuur die intussen goeddeels leeg was.”

De moeder van Jan, Bets, die voor haar trouwen Bol heette, hield ook wat kippen en ze had een moestuin. “Ze was een boerendochter uit de Purmer. Haar vader was jong gestorven, haar moeder - mijn grootmoeder - bleef achter met zeven dochters en een zoon. Die meisjes moesten flink aanpakken; mijn moeder was het boerenwerk gewend toen ze trouwde.” (Vader Piet Groot, die in 1999 overleed, komt in het volgend artikel in dit boekje aan het woord.)

De familie Groot was Nederlands Hervormd. “In de lichte variant,” zegt Jan, “dus mochten we hier in naar de openbare lagere school. Kinderen van ouders die strenger in de leer waren, of bijvoorbeeld katholiek, gingen verderop naar school. Dat maakte het lastig vriendjes met ze te zijn: er was een scheiding. Die scheiding zag je ook tussen de kinderen aan onze kant van het dorp en de kinderen aan de overkant. Je bleef aan ‘je eigen kant’ spelen.”

Meester Smit

Laten we in gedachten met de kleine Jan naar de school aan het Roomeinde gaan. Lopend, ja, want met de fiets mocht je er alleen maar heen als je ver weg woonde. “Trouwens, de meesten van ons hadden helemaal geen fiets.” Jan vertelt dat de eerste en tweede klas in één lokaal zaten; dat gold ook voor de derde en vierde en voor de vijfde en zesde klas.

“Alles draaide om orde en regelmaat, je moest netjes rechtop zitten met de armen over elkaar. In de derde en vierde klas hadden we les van meester Post. Als je rumoerig was, dreigde hij met ‘schudpoeier’, dan greep hij je bij je armen en schudde je door mekaar. Met je knieën zette je je klem onder de lessenaar en dan schudde de hele bank.”

Aan de vijfde/zesde klas gaf meester Smit, het schoolhoofd, les. Hij hield niet alleen zijn eigen klassen, maar ook de andere klassen in de gaten. “Tussen de lokalen zaten deuren. Als meester Smit hoorde dat in de klas naast zijn lokaal herrie werd gemaakt, keek hij door het bovenraampje en schopte tegen de tussendeur. Het was meteen muisstil.”

Jan weet het nog goed: in het speelkwartier hielden de onderwijzers, staand in de deuropening, de kinderen in de gaten. “Meester Smit rookte zijn sigaar; een wolk sigarenlucht volgde hem als hij terugliep naar de klas. Hij trok nog eens een laatste keer vreselijk hard aan zijn sigaar en legde die daarna op de potkachel.”

"Tussen de middag gingen we naar huis; dan had moeder het warm eten klaar. Groente van het seizoen of ingemaakte groente. Ze kookte op een petroleumstel in de gang; pas rond 1950 kregen we een keuken, douche en toilet. 's Zomers, wanneer de koeien en schapen buiten stonden, werd een deel van de stal als woonkamer ingericht. Die stalker werd met houten schotten van de rest van de stal gescheiden en in de echte woonkamer kwam je dan niet."

Veldwachter Bolks

"En heb je wel gehoord over veldwachter Bolks? Hij kwam hier toen ik in de tweede klas zat. Zijn zoon Henk die naast me zat, werd mijn vriend. Ze woonden aan de Dorpsstraat, hoek Laan; ik kwam er vaak over de vloer. Bolks heeft zoon Henk en mij eens samen opgepakt omdat we in een notenboom aan het Havenrak waren geklommen. Moesten we een paar uur in de politiecel doorbrengen, bij de kerk waar nu het oorlogsmonument staat."

"Spreeuweneieren uit nesten halen van onder dakpannen, dat mocht natuurlijk ook niet. Bolks hield alles in de gaten, maar hij was goeiig, denk maar aan Bromsnor uit de tv-serie Swiebertje. Toen we naar de middelbare school in Edam gingen, sprongen we - als we te laat waren - nog snel op de rijdende tram. Op dat moment kon Bolks niets doen, maar 's middags stond hij je op te wachten en maakte hij verbaal op."

'Geurtje' zus en 'geurtje zo'

Terug naar de boerderij die Jan Groot geleidelijk overnam van zijn vader. Na zijn huwelijk met Ineke Hakvoort zou Jan in Het Noordsche Bosch blijven wonen. Met Ineke dus. "Maar Ineke was een burgermeisje. Ze rook 'geurtje zus' en 'geurtje zo' en ze vloog weg voor beestjes die uit de hooimijt kwamen." Samenwonen op de boerderij is het niet geworden, maar ze bleven in de buurt. "We vonden een 'gewoon' huis aan de Noordmeerweg."

"Alleen is maar alleen," vond Jan Groot op een gegeven moment. In 1972 fuseerde zijn bedrijf met dat van dorpsgenoot Jan Spaans. "We lieten een boerderij - een stal en opslagruimte - bouwen aan het Gouwtje waar nu Niels Spaans zit, de zoon van Jan. Een boerderij zonder boer: we bleven 'thuis' wonen. We werden uitgebreid gewaarschuwd: dit kon toch niks worden? Maar jawel: we hebben vijftien jaar lang met plezier samengewerkt."

's Nachts was de ene week Spaans, de andere week Groot verantwoordelijk. "Dat was vooral spannend wanneer een koe moest kalveren. Als je niet goed had ingeschat wanneer het kalf zou komen, kon het gebeuren dat je 's ochtends een dood dier vond. Dan moest je dat aan je compagnon gaan vertellen. Het voelde rot, hoewel het ook een boer die aan huis boert, kan overkomen."

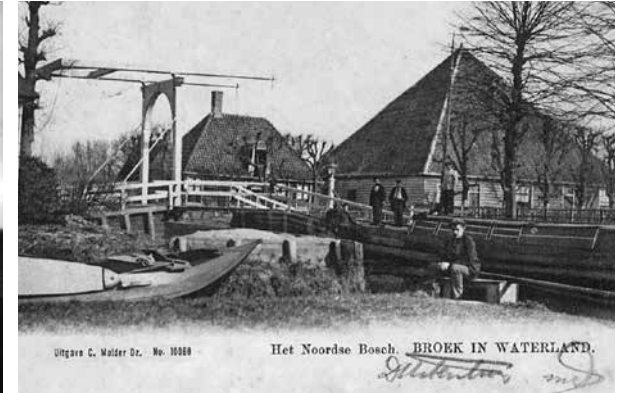
Na die vijftien jaar samen boeren, stopte Jan Groot ermee; zoon Peter en dochter Liesbeth voelden niet voor het boerenbedrijf. "Ik heb een deel verkocht aan Jan Spaans; zijn zoons wilden wel boeren. Ineke had intussen een goedlopende modezaak en ik werd huis /tuinman."

Ineke is jong gestorven, 25 jaar geleden. "Ze is een half jaar ziek geweest. Gelukkig kon ze heel goed over haar ongeneeslijke ziekte praten. Dat heeft ons geholpen bij het verwerken van het verlies."

"Onze zoon heeft de modezaak overgenomen; het leuke is dat die in Volendam staat, waar de familie Groot vandaan komt."

Hanneke de Wit

Piet Groot:

Rechts het Noordsche Bosch. In het Dee de kermisshuit van Dobber.

'De dorpsmensen bestonden uit een paar elite, de rest waren allemaal gewone mensen, lagere school mensen.'

"Die had ontzag. Ja echt, die had ontzag. Je had niet veel te zeggen. Zijn wil was wet. Op een goeie manier. 's Winters, dan was er ijs. En dan kwam meester Schoemaker - het hoofd dus - alle klassen langs. Dan ging 'ie in de deur staan: "Van huis naar school, en van school naar huis. Niet op het ijs! Eerst naar huis!" En je had ook het hart niet, dat je op het ijs ging. Dan had 'ie de verantwoordelijkheid, zolang ze nog niet thuis zijn. 'Daarna is 't voor mij af'. Je zou het niet in je hoofd halen om Arend tegen 'm te zeggen! Zoals ze tegenwoordig Dirk of Klaas tegen de onderwijzer zeggen."

Dat vertelde Piet Groot, de vader van Jan die in het vorige artikel aan het woord was, aan volksverhaal-onderzoeker Theo Meder. Meder interviewde Groot in 1996 en 1998 uitgebreid voor zijn boek 'Vertelcultuur in Waterland. De volksverhalen uit de collectie Bakker' dat in 2001 verscheen. Het is een geweldig boek over het leven in Broek in Waterland in de vorige eeuw, over Cornelis Bakker die hier van 1891 tot 1920 huisarts was en over de (vaak scabreuze of enge) volksverhalen die hier de ronde deden.

"Het was dokter Bakker die mij op 13 april 1910 op de wereld zette," vertelt Piet Groot aan Theo Meder, die de interviews heeft opgenomen en in hun geheel letterlijk weergegeven. "In mijn prille kinderjaren is hij één keer bij me geweest. Toen had ik difterie en dat was nogal ernstig. Toen moest hij met een lepel in mijn keel kijken. Dergelijke dingen blijven bij een kind hangen, want dat was een beetje om bang van te worden."

A. Schoemaker

Dr. Bakker

Het vervoeren van hooi over het water.

Het pand aan Roomeinde waarvan een stuk is afgezaagd.

"En wat ik overigens van hem weet, is dat hij een zéér bekwaam huisarts was, zéér geliefd bij de mensen en in het bijzonder... In die tijd waren er nog mensen die het arm hadden. Dan kon het gebeuren dat een vrouw een kind op de wereld gezet had en dat dat mens geen geld had. Dan zei 'ie: 'O, laat maar zitten.' Het was een sociaalvoelend mens. Een bête kerel."

Melkgerei

Piet trouwde in 1934 met Bets Bol uit de Purmer. "En toen kwam mijn vrouw hier in de crisisjaren en dan stonden we in de zomer beiden om vier uur op, 's morgens, 's nachts, dan stapten we in een bootje en dan gingen we met melkgerei het veld in koeien melken. Dan kwam je om zeven uur terug en dan ging die melk naar Amsterdam."

Piet kon zijn land niet rijdend bereiken, alleen over water. "Dat wil zeggen: Ik kon mijn hooi niet rijdend thuis krijgen. U kijkt daar (wijst) tegen een huis aan en daarachter staat nog zo'n huis en daar was de doorgang zo smal, daar kun je met een baal hooi niet tussendoor. En mijn meeste weiland lag aan die kant van de weg. Toen heeft een grote landeigenaar, die heb dat ene huis gekocht (het huis aan Roomeinde naast de brug tegenover de begraafplaats) en die heb twee meter van het huis afgezaagd. Toen kreeg ik ruimte en toen ben ik gaan rijden."

Poeppen

"We hadden plusminus 30 hectare weiland en van die 30 hectare werd de helft 's zomers gehooit. Daar werd dus hooi van gemaakt. Begin juni kwamen d'r twee Geldersen, twee grasmaaiers en die maaiden met de zeis 15 hectare gras: 15 keer 10.000 vierkante meter. Dat is een oppervlakte! Met de zeis maaien. Die mensen die kwamen uit Putten, Harderwijk, Hierden, van de Veluwe, van de zandgrond."

"'t Waren meest kleine boertjes, een boertje met één, twee koeien, met een stukkie bouwgrond, een beetje rogge enzovoort. En in de zomertijd hadden ze tijd en dan gingen ze hier te grasmaaien. Ze werden de Poeppen genoemd. Waarom? Omdat vroeger de grasmaaiers uit Duitsland kwamen. En die werden Poeppen genoemd. En die mensen die maaiden, die gingen 's morgens om vier uur het land in. En die kwamen 's avonds terug om acht uur en dan hadden ze de hele dag gemaaid."

Piet vertelt dat hij in die tijd op school liep 'en voor ik naar school ging, moest ik voor mijn moeder met een pot hete koffie achter het veld in - het was een half uur lopen. "En dan kwam je bij die maaiers en dan maakten ze van het afgemaaide gras zo'n dijkie en dan gingen ze aan de luwe kant zitten en dan gingen ze hun brood opeten met een bak warme koffie."

Op de maaimachine Piet Groot, achter hem Klaas Tuin.

"En 's middags dito. En 's avonds kwamen ze thuis en dan kookte mijn moeder een pan warme pap. En 's Zondags dan waren ze bij ons aan tafel, toen aten ze gewoon met de pot mee. Als je dat nou hoort, dan denk je: dat was toch onmenselijk dat mensen zo hard werkten met amper een tijd om te rusten en te eten. Dat was het boerenleven van toen. Die mensen die kwamen uit hun armoede in Gelderland hierheen om extra geld te verdienen...Ja."

Elite en 'gewoon'

Naarmate Piet ouder werd, veranderde de dorpsgemeenschap. Piet: "Vroeger kende je mekaar allemaal. De dorpsmensen bestonden uit een paar elite; dat waren mensen die meer als normaal geleerd hadden en een ambtelijke functie hadden: dokter of...De rest waren allemaal gewone mensen, lagere school mensen: of een bedrijfje of een arbeider, noem maar op: al wat er maar bestaat."

"In de Gouden Eeuw, 1600-1700, toen waren er dus, net als nu, een bubs welgestelde koopvaarders. Die gingen hier eigendommen kopen. Dit huis is van 1785; het is gebouwd door Ditmarsch. Z'n graf ligt in de kerk. Hier net over het bruggetje ligt ons kerkhof. Op dat kerkhof heeft een villa gestaan, die werd gebouwd door deze man en naar verluidt heeft hij er dertig jaar gewoond en het toen laten slopen. En toen heeft de gemeente die grond gekocht en er een kerkhof gemaakt."

Als Piet Groot door Theo Meder wordt geïnterviewd is hij veehouder-in-ruste. Hij woont in de linkerhelft van de boerderij, die intussen in tweeën is gedeeld. "Naast mij woont nu professor Brands, min of meer een bekende historicus aan de Universiteit van Amsterdam. Tot ons grote geluk, dacht ik. Ik liep op een zondagmiddag hier met de kinderen en er liepen twee dames en twee heren: toen stond die helft te koop. En die bleken interesse te hebben. 'Zou ik het eens mogen zien?' Zij gekeken. Toen kwam ik binnen, ik zeg tegen m'n vrouw 'Als deze mensen het huis kopen, krijgen we beste burenen.' En ze kochten het."

"En dat was dus een professor die hooggeleerd is bij een boer die weinig geleerd heb. En die uren met mekander kennen praten. En hij gaat op mijn niveau staan, en hij heb ontzettend veel te vertellen. Maar er zijn ook dingen, dat hij luistert naar wat ik te vertellen heb. Als 'ie in zijn gazon een mol heb, dan pak ik hem. Want dat kan hij niet. En als er een spijker rechtgeslagen moet worden, dan doe ik dat. Want dat kan hij niet. En we hebben een best leven met mekander, en onze vrouwen die hebben het prima. Dus dat is een geluk."

"Maar wilde u meer weten?"

Hanneke de Wit

Jan Lof voelt een beest op zijn keel in een hel-lichte kamer

Dokter Bakker was ruim op tijd, toen hij op donderdag 22 juni 1911 om één uur 's nachts per boot in Zuiderwoude aankwam bij Aaltje Westerneng en Jan Lof. (Zuiderwoude was alleen over water bereikbaar.) Aaltje verwachtte haar eerste kind, maar de bevalling wilde niet vlotten. De dokter greep de gelegenheid aan om de aanstaande vader uitgebreid te interviewen. Jan Lof vertelde hem twaalf sagen, twee sprookjes, vijf grappige sprookjes/moppen en een persoonlijke vertelling.

Bakker maakte aantekeningen van de verhalen van Jan Lof en van tal van andere dorpsgenoten, die hij later thuis uitwerkte. Hij stuurde ze naar G.J. Boekenooogen, verzamelaar van volksverhalen, die ze publiceerde in het tijdschrift Volkskunde. Theo Meder nam ze op in zijn boek 'Vertelcultuur in Waterland. De volksverhalen uit de collectie Bakker'.

"Nou, uwe weet wel, dat in de kerstnacht om twaalf uur alle water in wijn verandert," zo begint Jan Lof te vertellen. "Nou was er iemand, die had in de kroeg erg zitten zuipen en toe hem dat verteld werd, had ie gezeid: Dat verdom ik om te gelooven. De duvel mag me nek omdraaien as het waar is.

Op kersnacht gong ie op 't water en proefde het. Toe hoorde nie een stem die zei: Het water is wijn, maar de man is mijn. En toe viel ie dood neer. Ja, dat verspreken is ook een gevaarlijk werk."

Over zijn 'oome Dirk van Vuure' vertelt Jan Lof: "Van Vuure zag altijd van die doosmannetjes (doodsmannetjes). Dat benne van die witte gedaantes, die gezien worden een dag of wat voordat iemand sterft. As er iemand stierf, dan zei Dirk: Het verwondert me niks, want ik heb van de week weer een doosmannetje gezien."

"Kraamheer Jan Lof gelooft niet in de fabeltjes van vroeger, maar het volgende is hem toch zelf overkomen en wel een keer of zeven achter mekaar," schrijft dokter Bakker. "Lof lag te slapen en toe werd ie wakker en toe was het net of er wat op hem zat, en hij was doodsbenauwd, zoodat het zweet van hem afdroop. Duidelijk voelde nie het bij zijn bienen opkomme en op lest tot aan zijn keel toe gaan, terwijl hij al benauwder wier.

Omdat hij niet bangelijk van natuur is, besloot hij toe te grijpen, zoodat hij duidelijk voelde dat ie een kat tusschen zijn vingers had. Maar raar! Het versmolt al meer en meer, zoodat ie op laatst niks meer over had. Toe voelde nie het weer na beneden gaan na zijn bienen toe, hoorde nie een sprong en toe was het over. Maar toe wasie toch wel bang! Dat hij docht: ik zal de dekens maar over me halen.

En wat zag ie? Dat zijn deken netjes aan het voetenend opgerold lag. Nou heb ik nog vergete te zeggen dat toe dat beest op zijn keel zat, het hel licht in de kamer was alhoewel er geen lichtjes brandden. Ze prate wel ers van de nachtmerrie; nou geloof ik daar niet an, maar ik denk toch dat het zuk slag geweest is."

Pas op zaterdagavond 24 juni werd de zoon van Aaltje Westerneng en Jan Lof geboren. Ze noemden hem Jan.

Hanneke de Wit

Geertje en Sytze Boschma; rechts Hanneke de Wit

Zij schrijft al jaren interessante verhalen over Broek in Waterland, maar wie is zij eigenlijk?

Vanaf 2008 is Hanneke de Wit al betrokken bij onze historische vereniging en schrijft zij drie maal per jaar interessante artikelen over Broek en zijn inwoners in ons blad oudbroek.nl. Hoewel veel Broekers Hanneke en haar partner Piet van Meteren goed kennen, vond het bestuur het toch leuk meer over Hanneke te vertellen en haar betekenis voor onze vereniging onder de aandacht te brengen van alle Broekers. Hanneke stemde daarmee in en dus was het deze keer niet Hanneke die de vragen stelde, maar deden Geertje en Sytze Boschma dat op een zonnige middag in hun tuin.

Geboren en getogen

"Ik ben in 1944 geboren in Nijmegen; ik groeide met mijn zusje en twee broertjes op in een mooi dorp vlakbij: Beek. Mijn middelbare school staat in Nijmegen. Ik heb het er prima gehad, maar het was wel een meisjesschool geleid door nonnen. Tegenwoordig denk je: tja...

In de vierde klas gingen we op excursie naar dagblad De Gelderlander. Op de redactie zaten allemaal mannen op typemachines te ratelen. Er was niks spannends aan, maar ik dacht meteen: ik wil journaliste worden."

Na de middelbare school heeft Hanneke een jaar au pair in Parijs gewerkt. "Ik trof een leuk gezin met twee kleine kinderen. We zijn nog altijd bevriend; Piet en ik zijn naar de bruiloften van de kinderen, maar ook naar die van een paar kleinkinderen geweest.

Terug in Nederland heb ik een tweejarige cursus journalistiek gevolgd. Interessant, je kreeg allerlei vakken, maar het beroep moet je toch in de praktijk leren. Het leven bracht mij daarna naar Utrecht, waar ik een paar jaar op de redactie van het zelfmaakmodeblad Marion zat. Fijn werk, prettige collega's en een super-vriendenkring, dus een goeie tijd.

Na Utrecht ben ik in Amsterdam gaan wonen, waar ik Piet heb ontmoet. Dat is 44 jaar geleden. Hij woonde hartje-stad in de Runstraat, waar café De Doffer zijn huiskamer was. Piet heeft twee zonen en twee kleindochters, die ook een beetje van mij zijn; zijn oudste zoon heeft jarenlang bij ons gewoond. Voor mijn werk moest ik naar het Amstelveens Weekblad in Amstelveen. Ik werd altijd naar echtparen gestuurd, die vijftig jaar getrouwd waren en naar ander klein nieuws - maar het was wel al richting echte journalistiek."

Wonen in Broek

Begin jaren negentig gingen Hanneke en Piet op zoek naar een andere woning. Ze hadden weleens in Pannenkoekhuis De Witte Swaen gegeten, maar kenden Broek in Waterland verder niet. Dat veranderde toen zij hier kwamen schaatsen en even aanwipten bij een vriendin die kort daarvoor naar Broek was verhuisd. "Zij vertelde dat er best veel huizen te koop stonden en dat je hiervandaan uitstekend met de bus naar Amsterdam kon. In 1993 kochten wij ons huis aan Moerland, waar we nog altijd met veel plezier wonen. Ik vond wel dat ik mijn kunstschaatsen nu moest vervangen door hoge Noren en heb schaatsles genomen - Noren, dat is iets heel anders dan kunstschaatsen."

Nog hobby's, Hanneke?

"Klassiek ballet is mijn hobby; ik heb al jaren met een enthousiaste groep vrouwen les van oud-dansers van Het Nationale Ballet. Verder schrijf ik voor het Vriendenmagazine van Het Nationale Ballet en ga ik naar alle balletvoorstellingen in Het Muziektheater, dat nu Nationale Opera & Ballet heet.

Hier in het dorp hebben we ook een aardige groep van ongeveer twaalf vrouwen die iedere vrijdagochtend komen tennissen. Koffie na, koekjes. Gezellig. Jammer genoeg kan ik er vaak niet bij zijn doordat ook de balletles op vrijdag valt."

Het Parool

Vanaf 1979 heeft Hanneke 25 jaar als journaliste bij dagblad Het Parool gewerkt.

Welke gebeurtenissen heb je zoal gevolgd, waar heb je over geschreven? Mocht je reizen en zijn er anekdotes?

"Ja, van tijd tot tijd mocht ik op reis. Heel veel indruk maakte een reis naar Afghaanse vluchtelingenkampen in Pakistan. Er waren ook kampen voor alleen vrouwen, maar het

Afghaanse kinderen in de jaren tachtig in Pakistaans vluchtelingenkamp.

Interview met Afghaanse vluchtelingen in Pakistan via een tolk.

zal niemand verbazen dat daar toch kinderen werden geboren. Dat was in de jaren tachtig: de Afghanen waren op de vlucht voor de Russische bezetters van hun land. Nu, zomer 2021, zijn ze op de vlucht voor de Taliban. Zou het ooit nog goed komen met de Afghanen?

In 1993 brak de olietanker Braer in hevige storm voor de kust van de Shetland Eilanden in het noorden van Schotland. De olie veroorzaakte een milieuramp. 'Ga jij daar maar naartoe, jij hebt wel iets met vogeltjes,' zei de hoofdredacteur. Dan ben je een dag later op de Shetlands en volg je een milieuactivist die op het strand dode vogels loopt te tellen.

Echt alleen maar leuk was een uitje naar Sint Petersburg, dat in 2003 zijn driehonderdjarig bestaan vierde. Ik sprak directeur Michail Piotrovsky van Museum (voorheen paleis) De Hermitage in zijn 'kantoor', een enorme zaal vol prachtige schilderstukken. Piotrovsky zat achter zijn bureau op een podium! Onderaan het podium stonden een tafel en een stoel voor 'de juffrouw van de krant'. Voor mij dus."

Broek in Waterland en omgeving

"Tijdens de Nieuwjaarsbrand in café 't Hemeltje in 2001 in Volendam had ik nachtdienst. Ik ben erheen gegaan en heb ook de droevige nasleep maandenlang voor de krant gevolgd. Veertien jongeren kwamen om het leven, sommigen diezelfde nacht, andere later. Een paar dagen na de brand sprak ik met pastoor Berkhout, die veel voor de getroffen betekende. Tijdens het gesprek werd hij opgebeld, daarna legde hij, verslagen, de hoorn neer. 'Weer een kind overleden' zei hij.

Maar er waren ook prettige gebeurtenissen hier in de buurt. Zo toog ik naar Elly en Jos van Doornik in Het Beroemde Huis aan de Erven 10. Elly had eindeloos geduldig met een chirurg-mesje prachtige oude muurschilderingen in dat huis blootgelegd.

Met Theo Meder sprak ik in het Meertens Instituut over zijn boek 'Vertelcultuur in Waterland' dat toevallig ook elders in deze aflevering van oudbroek.nl aan bod komt.

Een 'fijn karweitje' was het maken van een boekje over de geschiedenis van de Kermis in Broek in Waterland. Veel hulp kreeg ik daarbij (en krijg ik altijd) van jou, Sytze, en van de mede-redactieleden Aagje Bruijn en Hans Mulder."

Historische Vereniging Broek in Waterland

Hanneke, hoe ben je bij onze vereniging betrokken geraakt?

"In 2008 vroeg Jan Maars die actief was in het bestuur, of ik voor een nieuw uit te geven boekje voor de historische vereniging wilde schrijven. We hebben het oudbroek.nl genoemd. Het blad moest prettig leesbaar worden en voorzien van foto's uit het verleden. Atsie Drijver zat in de redactie en Hans Mulder was er ook toen al.

De meeste mensen die ik uitnodig voor een interview vinden het leuk en zijn graag bereid hun verhaal te doen. Een enkeling wil niet - dat is zijn of haar goed recht.

En tot slot: *Geertje en Sytze, dank je wel dat jullie de rollen omdraaiden en de schrijfster interviewden!"*

Hieronder een kleine greep uit de serie artikelen die Hanneke in de afgelopen jaren heeft geschreven voor ons blad:

- restauratie van oude historische huizen en weidemolen door Willem Vos en Jan Visser.
- de school aan het Roomeinde
- mede-oprichter van onze vereniging; dorpsgeschiedschrijver de heer J.W. Niemeijer
- huisarts Kees den Hartoog
- Cor van Zanen (96) weet alles nog
- Boerenleenbank exit in 2011 in Broek
- juffrouw Tromp van de bewaarschool alom geliefd
- Cornelis Roele gesneuveld op de eerste dag van de oorlog
- de elfstedentocht
- zwemles aan de hengel
- het Roomeinde was vroeger De Winkelstraat

Zo zie je maar onze Hanneke is nog altijd een bezige bij; hopelijk nog voor lange tijd.

Geertje en Sytze Boschma

Een teveel vooruijtsingenden voorsinger

Wanneer een der pöetasters, waaraan de 18de eeuw zoo rijk is geweest, thans in ons midden kon verschijnen, dan zou hij, naar den smaak dier tijden, Broek allicht vergelijken met den Zangberg op den Olympus waar de zanggodinnen elkaar den eerepalm betwisten. En hij zou daarbij kunnen constateeren dat, evenals in zijn tijd nog gezongen wordt in Waterland.

Dit is eigenlijk altijd het geval geweest; want moest niet de schoolmeester reeds volgens eene instructie van 1660 de kinderen onderwijzen in de zangkunst, meer in 't bizonder door hen de psalmen te leeren zingen! En hij kreeg daarvoor een extra belooning van "een ducaton op Nooten en een ducaton op Woorden". Die kinderen, aldus in hun prille jeugd geoefend, hebben op rijper leeftijd niet alleen psalmen gezongen, doch maakten druk gebruik van de bekende liederboekjes, die bij allerlei gelegenheden van gezellig samenzijn door onze voorouders, voor den dag werden gehaald.

Dat de zang een voorname factor was in het leven der oude Broekers uit de 17de en 18de eeuw blijkt ook uit de groote belangstelling, die er werd betoond bij de benoeming van een schoolmeester die tevens als voorzanger fungeerde. Als de candidaten voor deze betrekking werden opgeroepen om gedurende de godsdienstoefening hunne gaven ten toon te spreiden, kon men er op rekenen dat de kerk tjok-vol was.

Of het zingen in de kerk, waarin toen nog geen orgel was, altijd even mooi en stichtelijk klonk, mogen we betwijfelen. Een eigenaardig licht wordt daarop geschenen door een versje van Cornelis Schoon (de echtgenoot van de bekende Neeltje Pater) die den toenmaligen schoolmeester en voorganger, Jacob Tentsz, een echte driftkop, 'er tusschen nam' in een versje met het opschrift : Op den alteveel vooruijtsingenden voorsinger Jacob Tentsz".

Tentsz hefte aan met een vervaarlijke galm Den honderd-vijf-en-dertigste berijmde psalm Scoon, dat de voorige nog op geen vers na uijt was. En of dat in de kerk een misselijk geluijt was; Dat is geen wonder want een ieder dient te weten, dat deze man met Regt voorsinger was geheten.

Heeft Jacob
Een Kwakop
Patiëntie
Met Tentszi!

Dit versje, dat het in dien tijd wel 'gedaan' zal hebben, dateert van 1745. In 1779 ging van Burge-meesteren een poging uit om het kerkgezag te verbeteren door het voorstel om 'tot meerdere stigting in de openbare godsdienst' de gemeente te verzoeken om voortaan 'wat radder te zingen, doch vooral niet gauwer dan op halve Noten te zingen en bij de Rustinge een weijnig te vertoeven en in dit alles de voorzanger behoorlijk te laten voorgaan'.

Deze poging had weinig succes, doch zij werd in 1793 herhaald en toen werd besloten 'om de nieuwe sangwijze in te voeren en op halve Noten te zingen en bij idere Regel op te houden en dan de voorsanger weer eerst te laten opheffen. Op 17 Februari 1794 zou daarmee een aanvang worden gemaakt, te beginnen met den eersten psalm.'

Lustige broeders

Die oude Waterlanders - het blijkt ons uit allerlei gegevens - waren lustige broeders, die niet alleen zongen in de kerk of bij huiselijke feestjes. Er waren zoogenaamde speelhuijsen waarin door geselschappen ende Jongeluijden werd gedanst, op de vedel oft de Tangh gespeelt, ook

op de Maat getrommelt oft geclopt en daarbij werd zooveel leven gemaakt, dat volgens de willekeur 'Herbergiers, Trappers etc. niet (mochten) gedogen, dat op Sondagen, Hoogtijden en Beeedagen, ten haaren Huijse op eenige Fiolen of andere Instrumenten werd gespeeld, nogte eenige andere omstandigheden of excercitien onder de Godsdienst bedreven'.

Ook in de eeuw die achter ons ligt, is in Broek altijd gezongen. Welke oude Broeker herinnert zich niet de feestliederen, gezongen bij de opening van den rijweg door het dorp in 1858 of bij de opening van de nieuwe school in 1883 en bij meer van die gelegenheden! En wie denkt dan niet aan Meester Pilger, die zich gedurende tal van jaren zoo zeer beijverd heeft om bij oud en jong liefde voor den zang aan te kweeken.

Na diens vertrek werd er een paar jaren in Broek niet gezongen. Maar op initiatief van den heer A. Schoemaker, die Pilger als schoolhoofd was opgevolgd, werd in 1892 de tegenwoordige zangvereniging opgericht. Jarenlang werd in een der lokalen van de openbare school wekelijks met ijver en toewijding gestudeerd. Later werd de gezelligheid verplaatst naar het Broekerhuis en onder leiding van verschillende directeuren met meer of minder succes de zang beoefend.

Gelukkige samenwerking

Alle prestaties der jubileerende zangvereniging hier te vermelden, ligt niet op onzen weg; dat is ook niet de bedoeling van deze ouverture van ons verslag der komende feestelijkheden. Slechts eene uitvoering van Zanglust willen wij in herinnering brengen, omdat deze naar onze meening nog altijd boven alles uitblinkt. We bedoelen de opvoering van : 'Van Thans en Vroeger', blijspel in operettevorm uit Broek in Waterland, ontstaan door de gelukkige samenwerking van de heeren L. Bleeksma, C. Bakker en C. Tolk Jbnz., destijds allen ingezetenen dezer gemeente. De heer Bleeksma, onderwijzer der o.l.s., schreef tekst en liederen van het eerste gedeelte, onze folklorist, dr. Bakker, zette naar echte gegevens het tweede gedeelte, een oude Broeker bruiloft, ineen en onze musicus Tolk componeerde en arrangeerde de muziek en onder leiding van deze laatste werd het geheel con-amore ingestudeerd en uitgevoerd door de Zangvereniging bij gelegenheid van een Oranje-feest. Dat was waarlijk een glanspunt in het leven der vereeniging.

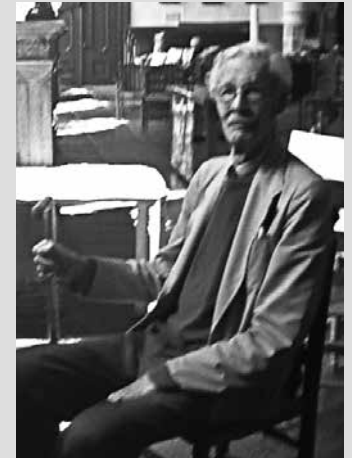
Met de tijden veranderen de zeden: Thans zoekt de vereeniging meer haar kracht in den wedstrijd-zang en behaalde zij in die vreedzame kampen een menigte lauweren.

Al betreuren wij het verleden, waarin de vereeniging méér een deel van het Broeker gemeenschapsleven uitmaakte dan thans, toch wenschen wij haar succes toe op den nieuw ingeslagen weg; en nu Zanglust zelve gastvrouw is geworden en bij gelegenheid van haar 35-jarig bestaan een zangconcours heeft uitgeschreven, hopen wij van harte dat de door haar te houden wedstrijden later bij allen die er aan deelnemen de aangenaamste herinneringen zullen opwekken.

Bron: W. van Engelenburg in de Provinciale Noordhollandsche Courant, 10-09-1927

In memoriam J.W. Niemeijer

Op 17 mei 2021 is dr J.W. Niemeijer, geboren in 1927, overleden. Hij was in 1965 mede-oprichter - en later erelid - van onze vereniging. Van 1965 tot 1976 was hij secretaris van het bestuur; in 1990 en 1991 was hij nogmaals secretaris.

Niemeijer heeft zich, met zijn medebestuurleden, jarenlang ingezet voor het behoud van het historisch dorpsgezicht. In 1965 waren veel oude houten huizen ernstig vervallen. Het was in die tijd niet ongebruikelijk dat het bestuur zich bemoeide met de restauratie van individuele panden - tot aan de hekwerken toe.

Het doel van Vereniging Oud Broek in Waterland (nu: Historische Vereniging Broek in Waterland) was behalve behoud van het dorpsgezicht ook de beschrijving van de historie. Niemeijer deed onderzoek dat resulteerde in tal van artikelen, die verschenen als Broeker Bijdragen.

Het eerste bestuur: v.l.n.r. penningmeester A.P. Bruigom, voorzitter J.P. Mars en secretaris J.W. Niemeijer.

Een andere manier om het karakteristieke dorpsgezicht en de historie onder de aandacht te brengen, waren tentoonstellingen. Niemeijer heeft menig expositie georganiseerd.

Het was in de beginjaren niet de bedoeling een collectie foto's, geschriften en historische voorwerpen op te bouwen. Die kwam er echter wel: Niemeijer gaf een belangrijke aanzet tot het vormen ervan. Nauwgezet hield hij de aanwinsten voor de collectie bij. Tot kort voor zijn dood was hij voor archiefbeheerder Aagje Bruijn een gewaardeerd adviseur. Dankzij zijn formidabele geheugen wist hij altijd antwoord te geven op vragen.

Met het overlijden van Niemeijer verliest Historische Vereniging Broek in Waterland een van haar oprichters maar ook een gewaardeerd adviseur. Wij zijn hem zeer erkentelijk voor zijn bijdrage aan het behoud van het historisch dorpsgezicht van Broek in Waterland.

Jaap Wortel

Aanmelden in persoon of met vrachtvrije Brieven

Broek in Waterland. Alzo door het overlijden van Jan Knap, de Posten als SCHOOLONDERWIJZER, VOORZANGER en KERKBODE in de Gemeente van Broek in Waterland zijn komen te vaceren, zoo worden bij deze uitgenodigd alle Onderwijzers van den Eersten of Tweeden Rang, welke deze Posten (die men zoo mogelijk verbonden zal houden) zouden wenschen te bekleden, om zich voor den 15 October aanstaande in persoon of met vrachtvrije Brieven aantemelden bij den Schout der voorm. Gemeente en bij den President Kerkmeester, met overlegging van de noodige bewijsstukken. Men verlangt dat de te beroepen Onderwijzer ook bekwaam zij voor het onderwijs in de Franche Taal, en hij zal verplicht zijn tot genoegen van 't Schoolbestuur, eenen Ondermeester te houden. Het tractement bedraagt f 200:- benevens vrije Woning, de Schoolgel-den hebben in het laatste jaar circa f 600:- belopen. Het tractement van den Voorzanger en Kerkbode (die den Hervormden Godsdienst moet belijden) bedraagt f 100:- en verdere emolumenten. De tijd van het vergelijkend Examen zal worden bekend gemaakt in de nieuwe Bijdragen voor deze maand September.

Bron: Oprechte Haarlemsche Courant, 19 sept. 1822

Reparatie torenspits

Broek in Waterland. De Broekers zijn tegenwoordig in de gelegenheid om "hoogere" gymnastiek te bewonderen. De heeren Peek, loodgieters te Purmerend, zijn nl. bezig om eenige noodige reparaties aan den spits van den toren te verrichten. Tevens hebben zij de weerhaan en de daaronder bevestigde bal omlaag gehaald, om door den schilder, die zijn eigen werkplaats verkoos boven zoo'n luchtig verblijf, dertig meter boven den begane grond, te worden verguld. Binnen in de bal staat vermeld, dat in 1780, 1833 en 1864 iets dergelijks gebeurde, met de bijvoeging van de namen der toenmalige burgemeesters, en van allen, welke aan dat werkje annex waren.

Bron: Schuitemakers Purmerender Courant, 05-06-1898

Koninklijke onderscheiding

Broek in Waterland. Onze vroegere dorpsgenoot, de heer J. v.d. Linden, thans Majoor-intendant bij het Indische leger, is bij Koninklijk Besl. benoemd tot officier in de orde van Oranje Nassau.

Bron: Schuitemakers Purmerender courant, 16-03-1904

Bequaem en genegen

Broek in Waterland. Nadien tot Broek in Waterland 't Voorzanger en Schoolhouders Ampt, enz. is komen te vaceren, so doen Burgemeesteren en Regeerders bij deze notificeren, iemand bequaem en genegen mogte zyn om die Ampten te bedienen; adresseeren zig aen Burgemeesteren en Regeerders tot Broek voorn.

Bron: Amsterdamse Courant, 25-4-1730

Ongeval

Broek in Waterland. Zondagmorgen zeeg plotseling op het kerkplein alhier een jong-mensch uit Amsterdam, die met eenige vriendjes aan 't hengelen was, in elkander. Gelukkig was dadelijk voldoende hulp aan wezig en was onze geneesheer onmiddellijk ter plaatse. Na onderzoek werd de 14-jarige knaap naar de barak van het "Witte Kruis" vervoerd, alwaar hij goed kon worden verpleegd. Inmiddels was één der vrienden de ouders te Amsterdam het ongeval gaan mededeelen, zoodat de vader des middags reeds hier aankwam. De jongen bleek getroffen door een lichte hersenschudding, maar kon gelukkig met de tram van half drie naar huis.

Bron: Goedkoop Purmerender Courant, 13 juli 1910

Agenda van de 55e Algemene Ledenvergadering 2021

Maandag 11 oktober - Broekerhuis aanvang 20.00 uur

1. Opening
2. Mededelingen en ingekomen stukken
3. Vaststelling notulen 54e jaarvergadering (26 oktober 2020))
4. Jaarverslag 2020
5. Financieel verslag 2020
 - Verslag kascommissie (J.van Eck,R.Kingma)
 - Samenstelling nieuwe kascommissie (2 leden)
6. Vaststellen begroting 2021
7. Mededelingen van het bestuur.
8. Rondvraag
9. Sluiting

Pauze

Na de pauze evt. ivm corona beperkingen lezing door:
De spreker zal t.z.t. bekend worden gemaakt

Klein nieuws

Broek in Waterland. Aan de echtgenoot van D. v. Oostveen, die voor herhalings-oefeningen onder de wapenen moest komen, is bij ministeriële beschikking een vergoeding toegekend van 55 cent per dag.

Broek in Waterland. Onze dorpsgenoot de heer C. Tolk Jbz, directeur van verschillende zang- en muziekverenigingen, zal eerdaags ons plaatsje verlaten en zich in gelijke functie vestigen te Bussum.

Broek in Waterland. De gemeente-rekening over 1903 sluit in ontvangst met f 16.708,07, in uitgaaf met f 16.304,02, dus met een surplus van f 404,04.

Bron: Schuitemakers Purmerender courant, 31-07-1904

Uitvoering

Broek in Waterland. Woensdag den 23en Maart a.s. zullen de leerlingen van den heer P. Ubbels een uitvoering geven. Behalve verschillende zangnummers zal ook een operette worden opgevoerd.

Bron: Purmerender courant, 16-03-1904

Grasmaaiers huiswaarts

Broek in Waterland. Bij de boeren zijn de grasmaaiers, tijdelijk van elders overgekomen, weder naar hunne haardsteden vertrokken, daar hun arbeid is afgelopen. Blijft het weder nog eenige dagen goed, dan zal, wanneer dit nummer verschijnt, de drukte van den hooibouw bijkans achter den rug zijn. Er is overvloedig en uitmunten hooi gewonnen.

Bron: Schuitemakers Purmerender Courant, 15-07-1906

Marley's Geest

Broek in Waterland. Maandagavond werd hier vanwege de zending een lichbeeldenavond in de kerk gegeven. Ondanks het slechte weer waren veel belangstellenden opgekomen. Er werden mooie beelden vertoond, waarbij zeer onderhoudend verteld werd, afgewisseld door mooie zang van een dame en een heer. Heel mooie beelden werden vertoond van het bekende stuk "Marley's Geest" van Dickens en ook van het bekende boek 'Ben Hur'. De vertelling hierbij boeide de aanwezigen zeer.

Bron: Provinciale Noordhollandsche Courant, 19-01-1921

Jan Groot scheert een schaap.

